

Η Ελληνόγλωσση
Εκπαίδευση (1913-2003)

Με την κατάρρευση της οθωμανικής κυριαρχίας στα Βαλκάνια (1913) στις ελληνόφωνες περιοχές της Αλβανίας λειτουργούσαν 211 ελληνικά σχολεία. Ως το 1920, όταν ιδρύεται το αλβανικό κράτος, τα ελληνικά σχολεία αυξάνονται σε 300-360, με 20.000 μαθητές και 500 δασκάλους.

Με την ένταξη της Αλβανίας στην Κοινωνία των Εθνών (15/12/1920) το αλβανικό κράτος υποχρεώθηκε να εφαρμόσει όσα προέβλεπαν οι διεθνείς Συνθήκες γενικά για τις μειονότητες και να κατοχυρώσει τα δικαιώματα ιθαγένειας, γλώσσας, θρησκείας και χρήσης της μητρικής γλώσσας στα δημόσια και ιδιωτικά σχολεία των μειονοτήτων. Το Άρθρο 5 της Μονομερούς Διακήρυξης της Αλβανίας προς την Κοινωνία των Εθνών (1921) εγγυόταν τα εξής:

Ζωσιμαία σχολή

Καθηγητές και σπουδαστές της Ζωσιμαίας σχολής Ιωαννίνων

Η ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (1913-2003)

Οι Αλβανοί πολίτες, οι οποίοι ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες θα έχουν από το νόμο την ίδια μεταχείριση που θα έχουν και όσοι υπάγονται στη δικαιοδοσία της Αλβανίας. Θα έχουν το δικαίωμα να διατηρούν, να διευθύνουν, να ελέγχουν και να ιδρύουν στο μέλλον με δικά τους έξοδα, φιλανθρωπικά, θρησκευτικά και κοινωνικά ιδρύματα, σχολεία και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα, όπου θα μπορούν να χρησιμοποιούν ελεύθερα τη δική τους γλώσσα και θα είναι ελεύθεροι να πιστεύουν σε όποια θρησκεία θέλουν. Η αλβανική κυβέρνηση μέσα σε έξι μήνες από τη δημοσίευση της παρούσας διάταξης θα παρουσιάσει στο Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με το νομικό καθεστώς των θρησκευτικών κοινοτήτων, των εκκλησιών, των μονών, των σχολείων, των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων και ενώσεων των εθνικών, θρησκευτικών, γλωσσικών μειονοτήτων. Η αλβανική κυβέρνηση θα λάβει υπόψη όλες τις συστάσεις που θα της κάνει η Κοινωνία των Εθνών σχετικά με το θέμα αυτό.

Δημοτικό Σχολείο Βοδρίστας (1935-36)

Το αλβανικό κράτος υπέβαλε το 1935 προς την Κοινωνία των Εθνών νέο Σχέδιο, ειδικά για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση, το οποίο κατοχύρωνε το δικαίωμα ίδρυσης ιδιωτικών σχολείων και εκλογής δασκάλων από την ελληνική μειονότητα. Σύμφωνα με αυτό, για την ίδρυση ελληνικού σχολείου απαιτούνταν αίτηση της δημογεροντίας προς το αρμόδιο Υπουργείο. Για τον διορισμό Ελλήνων δασκάλων απαιτούνταν: αλβανική υπηκοότητα, συμπληρωμένο το 21ο έτος ηλικίας, γνώση ανάγνωσης και γραφής της αλβανικής γλώσσας, καθαρό ποινικό μητρώο, δίπλωμα Διδασκαλείου, στρατιωτική θητεία στην Αλβανία, καμιά ανάμειξη σε αντιαλβανικές οργανώσεις και μισθοδοσία από την κοινότητα. Η οργάνωση και η λειτουργία των ελληνικών σχολείων έπρεπε να ευθυγραμμίζονται με το αλβανικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Κατά την περίοδο 1926-1934, η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Αλβανία παρουσιάζει, σύμφωνα με υπολογισμούς της αλβανικής κυβέρνησης, την ακόλουθη αριθμητική δύναμη:

Σχολικό έτος	Κρατικά σχολεία	Ιδιωτικά σχολεία	Σύνολο σχολείων	Δάσκαλοι δημόσ.σχολ.	Δάσκαλοι ιδιωτ.σχολ.	Σύνολο δασκάλων
1926	21	30	51	24	48	72
1927	20	33	53	23	50	73
1928	25	31	56	26	49	75
1929	23	29	52	29	52	81
1930	20	28	48	26	35	61
1931	29	28	57	32	47	79
1932	27	22	49	27	55	82
1933	40	10	50	53	11	64
1934	45	-	45	70	-	70

Πηγή: Μπαλτσιώτης Λάμπρος, Τέλογλου Τάσος, Τσιτσελίκης Κων., Χριστόπουλος Δημ., (Έκθεση: Η Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας, Αθήνα/Θεσσαλονίκη Ιούνιος 2001, Σύγχρονα Θέματα τχ.78-79 (Δεκέμβριος 2001), σ. 45).

Το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου πολέμου (1940) είχε ως αποτέλεσμα να διακοπεί η λειτουργία των 74 ελληνικών σχολείων που τότε συγκέντρωναν 5.254 μαθητές και 141 εκπαιδευτικούς. Μετά το τέλος του πολέμου και την εγκαθίδρυση του κομμουνιστικού καθεστώτος στην Αλβανία (1945) εφαρμόστηκε το σύστημα των «μειονοτικών ζωνών», σύμφωνα με το οποίο η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας επιτρεπόταν μόνο όπου υπήρχε συμπαγής ελληνόφωνος πληθυσμός. Με τη ρύθμιση αυτή η λειτουργία των ελληνικών σχολείων επιτράπηκε μόνο στην αναγνωρισμένη ως μειονοτική περιφέρεια, δηλαδή στα 101 ελληνόφωνα χωριά των νομών Αργυροκάστρου και Αγ. Σαράντα, ενώ απαγορεύτηκε η λειτουργία τους στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπως πχ. το Αργυρόκαστρο, οι Αγ. Σαράντα, το Δέλβινο, η Χειμάρα, τα Τίρανα, το Ελμπασάν και το Φιέρι, όπου υπήρχαν πολλοί Έλληνες.

Κατά την περίοδο της κομμουνιστικής διακυβέρνησης της Αλβανίας (1945-1975) η δύναμη της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης παρουσιάζεται ως εξής:

- 1946:** 75 ελληνικά σχολεία, με 3.500 μαθητές και 96 εκπαιδευτικούς.
- 1947:** 82 ελληνικά σχολεία, με 5.150 μαθητές και 102 εκπαιδευτικούς.
- 1961:** 103 ελληνικά σχολεία στα ελληνόφωνα χωριά της νότιας Αλβανίας.
- 1975:** 108 ελληνόγλωσσα σχολεία (τετρατάξια δημοτικά και οκτατάξια), με 7.718 μαθητές και 230 δασκάλους.

Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας

Η εκπαιδευτική πολιτική που εφάρμοσε ο Εμβέρ Χότζα στην πρώτη φάση της διακυβέρνησής του (1944-1952) κατοχύρωνε γενικά το δικαίωμα των μειονοτήτων της Αλβανίας να χρησιμοποιούν ελεύθερα τη μητρική τους γλώσσα (άρθρο 39, Συντάγματος 1945). Ειδικά στην ελληνική μειονότητα, παραχώρησε το δικαίωμα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας σε όλες τις τάξεις της οκτάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης και σε όλα τα μαθήματα (16 συνολικά). Παράλληλα διδασκόταν και η αλβανική γλώσσα μία ώρα την ημέρα ως ξένη γλώσσα (νόμος 17.8.1946).

Στη δεύτερη φάση (1952-1976), το νέο διάταγμα της αλβανικής Βουλής του 1952 αντιμετώπισε την ελληνική γλώσσα ως ξένη γλώσσα στο δεύτερο κύκλο της οκτάχρονης εκπαίδευσης (4η - 8η τάξη). Με άλλα λόγια, όλα τα μαθήματα διδάσκονταν στην αλβανική γλώσσα, ενώ η ελληνική διδασκόταν τέσσερις ώρες την εβδομάδα.

Ως το τέλος της κομμουνιστικής διακυβέρνησης της Αλβανίας (1991) η ελληνική εκπαίδευση παρέχόταν μόνο στα νηπιαγωγεία και στις 4 πρώτες τάξεις του οκτάχρονου σχολείου στις μειονοτικές περιοχές Αγ. Σαράντα, Δέλβινου και Αργυροκάστρου.

Μαθητές και μαθήτριες ελληνικού σχολείου Γοραντζή στη δεκαετία του 1980

Δάσκαλος και μαθητές ελληνικού σχολείου Γοραντζή πριν το 1991

Η ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (1913-2003)

Στα ελληνικά σχολεία της μέσης (τετράχρονης) εκπαίδευσης η διδασκαλία γινόταν στα αλβανικά. Εξάιρεση αποτελούσε η Παιδαγωγική Ακαδημία Αργυροκάστρου που ιδρύθηκε το 1971 με πρωτοβουλία της αλβανικής κυβέρνησης, με σκοπό να καταρτίζει τους εκπαιδευτικούς των ελληνικών σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1970 λειτούργησε στο Αργυρόκαστρο και έδρα Νεοελληνικών Σπουδών. Το 1981, ιδρύθηκε και ειδικό Παράρτημα για την εκπαίδευση των δασκάλων που προορίζονταν να εργαστούν στα ελληνικά σχολεία του προκαταρτικού κύκλου (δημοτικά σχολεία).

Έλληνες εκπαιδευτικοί της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Αργυροκάστρου (1985)

Μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος στην Αλβανία (1991) οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνέβαλαν στη διαμόρφωση του νέου καθεστώτος που ισχύει σήμερα για την εκπαίδευση των μειονοτήτων.

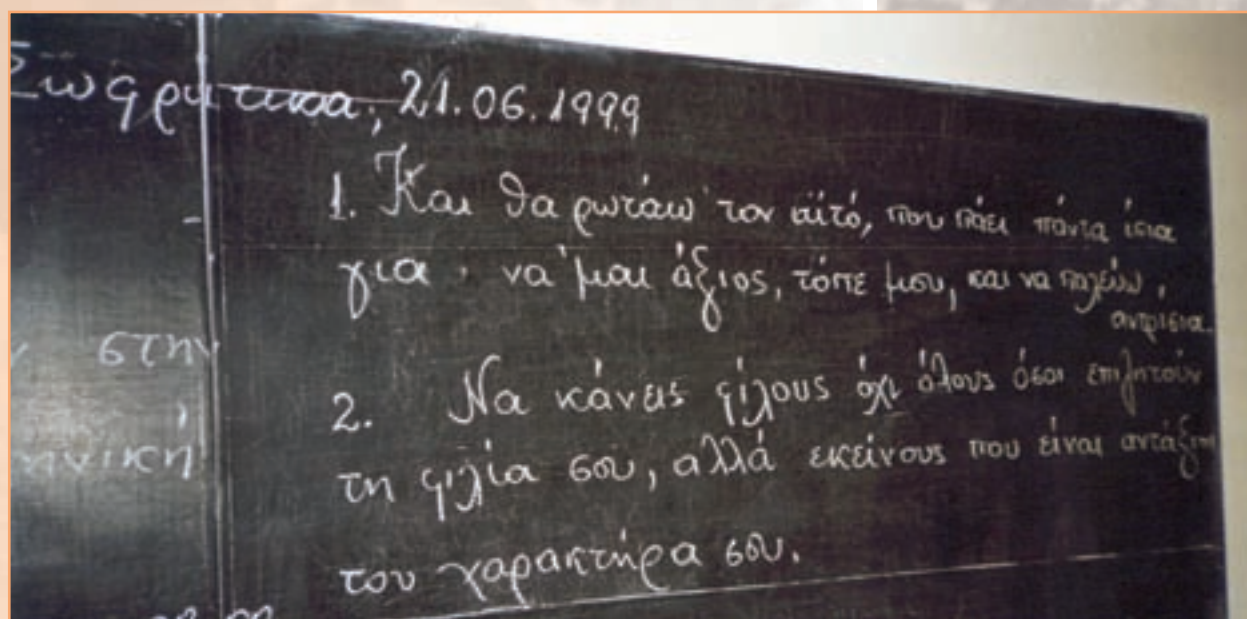
Συγκεκριμένα, η πρώτη αλβανική κυβέρνηση που ανέλαβε την εξουσία το 1991 υιοθετώντας τη γνωστή Οδηγία 17/21.9.1991 καθιέρωσε τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σ' όλα τα μαθήματα των οκτάχρονων σχολείων στις αναγνωρισμένες μειονοτικές περιοχές, με παράλληλη διδασκαλία και της αλβανικής γλώσσας. Η χρήση της μητρικής γλώσσας καθιερώνεται και στα κρατικά νηπιαγωγεία. Για πρώτη φορά ιδρύονται τότε επτά νέα ελληνικά σχολεία στις πόλεις Αργυρόκαστρο και Αγ. Σαράντα.

Μαθητές ελληνικού σχολείου
Γοραντζή σε κατασκήνωση
μετά το 1991

Σχολική γιορτή στη
Γοραντζή (2000)

Μάθημα ελληνικής γλώσσας στα Σωφράτικα (1999)

Οδηγία αρ. 17 της 27.09.1991 για τα ελληνικά μειονοτικά δετή σχολεία

1. Στα δετή σχολεία της ελληνικής μειονότητας στις επαρχίες *Sarandë* και *Gjirokastër*, στις τάξεις I-VIII, εκτός από τα μαθήματα της αλβανικής γλώσσας και της ανάγνωσης, τα υπόλοιπα θα διεξάγονται στην ελληνική γλώσσα, σε εφαρμογή του εγκεκριμένου από το Υπουργείο Παιδείας Αναλυτικού προγράμματος. Αυτή η υποχρέωση θα πραγματοποιηθεί σταδιακά, ξεκινώντας από την 5η τάξη και από το παρόν σχολικό έτος (σύμφωνα με τις εντολές που έλαβαν οι υπεύθυνοι των τμημάτων παιδείας των δύο επαρχιών στις 18.09.1991).

2. Το άνοιγμα νέων πρώτων τάξεων στην ελληνική γλώσσα στις μειονοτικές ζώνες, καθώς και η επαναλειτουργία εκείνων στο *Delvinë* και *Metoq*, βρίσκονται στη δικαιοδοσία των προσωρινών εκτελεστικών επιτροπών των επαρχιών *Sarandë* και *Gjirokastër*.

3. Τα τμήματα παιδείας οφείλουν να λάβουν όλα τα μέτρα για την ανάπτυξη της ελληνικής γλώσσας και σε εκείνα από τα υπάρχοντα μειονοτικά σχολεία, όπου η διδασκαλία αυτού του μαθήματος (για τις τάξεις 5-8) δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί.

4. Για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας εντέλλονται η Διεύθυνση δετούς Εκπαίδευσης και η Διεύθυνση Σχολικής Τεκμηρίωσης του Υπουργείου Παιδείας, καθώς και τα τμήματα παιδείας των εκτελεστικών επιτροπών των επαρχιών *Sarandë* και *Gjirokastër*.

Η παρούσα Οδηγία τίθεται αμέσως σε ισχύ.

Ο Υπουργός Παιδείας **M. Lakrori**

Μετά το ξέσπασμα της ελληνοαλβανικής κρίσης το καλοκαίρι του 1993 η αλβανική κυβέρνηση επανέφερε τα μέτρα που ίσχυαν κατά την περίοδο του κομμουνιστικού καθεστώτος, με αποτέλεσμα να κλείσουν πολλά ελληνικά σχολεία και να μετακινηθεί ένας μεγάλος αριθμός μαθητών και εκπαιδευτικών προς την Ελλάδα. Η ελληνική μειονότητα που εκπροσωπούνταν από την «Ομόνοια» υπέβαλε το 1993 προς την αλβανική κυβέρνηση Υπόμνημα με τα παρακάτω εκπαιδευτικά αιτήματα:

- διδασκαλία τη μητρικής γλώσσας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, όπου το ελληνικό στοιχείο αποτελούσε σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού,
- λειτουργία ιδιωτικών σχολείων και φροντιστηρίων στην ελληνική γλώσσα,
- χρήση σχολικών βιβλίων αντίστοιχων με τα βιβλία της Ελλάδας,

Εργασία στο σπίτι με το φως της λάμπας πετρελαίου

Το 8 - χρονο σχολείο Φρασανής σε σχολική γιορταστική εκδήλωση (2001)

Περιεργασία στο μάθημα της Έκθεσης

Η ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (1913-2003)

- ένταξη της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού στο πρόγραμμα διδασκαλίας.

Πολύ σύντομα, η αλβανική κυβέρνηση υποχρεώθηκε να επαναφέρει τη διδασκαλία όλων των μαθημάτων στην ελληνική γλώσσα, εκτός από τα φυσικομαθηματικά, την ιστορία και τη γεωγραφία της Αλβανίας. Παράλληλα, επέτρεψε να μεταφέρονται με λεωφορείο δωρεάν στα ελληνικά σχολεία της περιοχής όσοι μαθητές κατοικούσαν σε μεικτές πόλεις που δεν διέθεταν ελληνικά σχολεία. Έδωσε επίσης την άδεια να διδάσκεται η ελληνική ως ξένη γλώσσα, όταν ο αριθμός των μαθητών κρινόταν επαρκής.

Η δασκάλα Καίτη Μπέη με τους μαθητές και τις μαθήτριες του ελληνικού σχολείου Γοραντζή γιορτάζουν την εθνική επέτειο του 1940 (2001)

Οδηγία αρ. 19 της 13.09.1993 για τη διδασκαλία στη γλώσσα των εθνικών μειονοτήτων στα δετή σχολεία

Με αφετηρία το θεμελιώδη πολιτικό προσανατολισμό της Αλβανικής Δημοκρατίας για την υπεράσπιση και το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των βασικών ελευθεριών του ατόμου, ο οποίος περιλαμβάνει και τα άτομα που ανήκουν στις εθνικές μειονότητες.

Επιδιώκοντας να εφαρμόσουμε με σαφήνεια την πολιτική της Αλβανικής Κυβέρνησης ώστε να δημιουργηθούν όλες οι απαραίτητες συνθήκες για την έκφραση, τη διατήρηση και την ανάπτυξη της πολιτιστικής και γλωσσικής ταυτότητας των ατόμων που ανήκουν στις εθνικές μειονότητες, καθώς και την ανάγκη για πλήρη ενσωμάτωσή τους στην αλβανική κοινωνία.

Στηριζόμενος στο νόμο για τις «Θεμελιώδεις ελευθερίες και τα δικαιώματα του ανθρώπου», που εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο στις 31 Μαρτίου 1993, σε άρθρο του οποίου προβλέπει: «Τα άτομα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες ... θα διδάσκονται στη μητρική τους γλώσσα ...»,

Στο δημοτικό σχολείο
Αργυροκάστρου
τα παιδιά μαθαίνουν
ελληνικά (2000)

Στο ελληνικό σχολείο
Αργυροκάστρου με τη
δασκάλα Ε. Λίτσα (2000)

Διδασκαλία της
ελληνικής γλώσσας

Εντέλλομαι

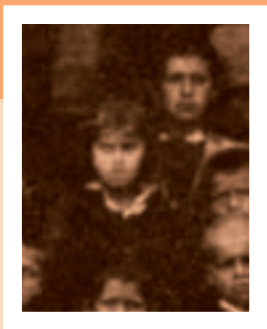
1. Στα 8ετή σχολεία, όπου διδάσκεται και η γλώσσα των εθνικών μειονοτήτων, η διδασκαλία θα γίνεται πάνω στη βάση του ενιαίου εκπαιδευτικού προγράμματος της Αλβανικής Δημοκρατίας, το οποίο, στην περίπτωση αυτών των σχολείων, προβλέπει εξειδίκευση της εκπαίδευσης των εθνικών μειονοτήτων και μια άμεση σχέση μεταξύ των μαθημάτων που πραγματοποιούνται στην αλβανική γλώσσα με εκείνα στη μητρική τους γλώσσα. Στα σχολεία αυτά να εφαρμοστεί το νέο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το οποίο επισυνάπτεται στην παρούσα οδηγία.

2. Στον προκαταρτικό κύκλο (τάξεις 1-4) των 8 ετών σχολείων, όπου διδάσκεται και η γλώσσα των εθνικών μειονοτήτων, όλα τα μαθήματα θα πραγματοποιούνται στη μητρική γλώσσα. Η ανάγνωση της αλβανικής γλώσσας και η ανάγνωση της μητρικής γλώσσας θα διδάσκονται ως ιδιαίτερα μαθήματα.

3. Στον ανώτερο κύκλο (τάξεις 5-8) τα μαθήματα θα πραγματοποιούνται στην αλβανική και τη μητρική γλώσσα, σύμφωνα με τις συγκεκριμένες οδηγίες του συνημμένου πίνακα.

.....

Ο Υπουργός Παιδείας Τελίτι

Το 1996 η ελληνόγλωσση εκπαίδευση επεκτάθηκε και στα σχολεία του β' κύκλου (τάξεις 5-8). Οι ώρες διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας αυξήθηκαν από 2 ώρες την εβδομάδα σε 4 ώρες και στα μειονοτικά Λύκεια (τάξεις 9-10). Παράλληλα, καθιερώθηκε η διδασκαλία των φυσικομαθηματικών μαθημάτων στα αλβανικά. Αλλ' όμως, οι απολυτήριες εξετάσεις γίνονταν στην αλβανική γλώσσα παρά το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος της διδακτέας ύλης διδασκόταν στα ελληνικά.

Για την ίδρυση νέου σχολείου απαιτούνταν 30 μαθητές, ένας όρος δύσκολος να τηρηθεί στα σχολεία της ελληνικής μειονότητας με μικτή σύνθεση μαθητών. Για την εξασφάλιση του αριθμού αυτού αναγκαστικά συγκεντρώνονταν μαθητές από διάφορες τάξεις των τριών κύκλων της εκπαίδευσης.

Μαθήτριες Λυκείου Αργυροκάστρου (2000)

Από τη σχολική γιορτή,
Γοραντζή (2001)

Στο ελληνικό σχολείο Γοραντζή
μαθητές και μαθήτριες γιορτάζουν
την εθνική επέτειο της 25ης
Μαρτίου (2003)

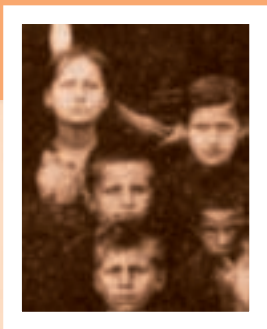

Απαγγελία ποιήματος σε σχολική
γιορτή, Γοραντζή (2001)

Η ψήφιση του νέου Συντάγματος της Αλβανίας το 1998 προώθησε τα εκπαιδευτικά αιτήματα της ελληνικής μειονότητας. Ειδικά με το άρθρο 20 θεσμοθετήθηκε οριστικά η διδασκαλία στην ελληνική γλώσσα. Σε αυτό συνέβαλε και η εφαρμογή των δεσμεύσεων που είχε αναλάβει η Αλβανία με την υπογραφή τόσο της Σύμβασης-Πλαισίου όσο και της διμερούς Συμφωνίας Ελλάδας και Αλβανίας για ελληνοαλβανική συνεργασία (4.10.1998). Τα δύο παραπάνω κείμενα έθεσαν τις βάσεις για την προώθηση της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας στους μαθητές της ελληνικής μειονότητας και αντίστοιχα της αλβανικής γλώσσας στους Αλβανούς μετανάστες στην Ελλάδα. Παράλληλα, χάραξαν την προοπτική για την αναβάθμιση των σπουδών της ελληνικής γλώσσας στο Πανεπιστήμιο Τιράνων και Αργυροκάστρου και της αλβανικής γλώσσας στα Πανεπιστήμια Ιωαννίνων και Αθηνών.

Εορτασμός της 25ης Μαρτίου σε σχολείο της Γοραντζή (2001)

Ελληνοαλβανική συνεργασία

Η υπογραφή της διμερούς Συμφωνίας για ελληνοαλβανική συνεργασία (4.10.1998) δέσμευσε το ελληνικό κράτος να αναλάβει την ενίσχυση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην Αλβανία σε θέματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, βελτίωσης των σχολικών εγχειριδίων και αποστολής εποπτικών μέσων διδασκαλίας. Το Πανεπιστήμιο Αθηνών ανέλαβε να εκδώσει εγχειρίδιο δασκάλου για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, αντίστοιχα το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ανέλαβε την ίδρυση Τμήματος Αλβανικών Σπουδών, την προώθηση μορφωτικών ανταλλαγών με το Πανεπιστήμιο Αργυροκάστρου και την υλικοτεχνική στήριξή του. Τότε τέθηκε σε λειτουργία και το τμήμα Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Αργυροκάστρου. Παράλληλα, δόθηκε η δυνατότητα επιλογής της ελληνικής γλώσσας στο τρίτο και τέταρτο έτος της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών.

Η τελευταία ελληνοαλβανική συμφωνία που υπογράφηκε στις 4.11.1999 έθεσε θεωρητικά τις βάσεις για τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας και στα δημόσια αλβανικά σχολεία.

Μαθητές του ελληνικού σχολείου
Γοραντζή σε σχολική
γιορτή (2001)

Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Αλβανία 1999 - 2000

Σύμφωνα με στοιχεία του αλβανικού Υπουργείου Παιδείας, η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Αλβανία κατά τα σχολικά έτη 1999-2000 διαθέτει συνολικά: 41 οκτάχρονα σχολεία, 32 Δημοτικά τετρατάξια σχολεία, 11 Μεικτά σχολεία και 33 Ειδικές τάξεις.

Τα παραπάνω σχολεία κατανέμονται γεωγραφικά ως εξής:

Περιοχή Αργυρόκαστρο

Οκτάχρονα σχολεία: 18

Δημοτικά σχολεία: 14

Μεικτά σχολεία: 3

Ειδικές τάξεις: 14

Σύνολο τάξεων: 62

Μειονοτ. δάσκαλοι: 110

Σύνολο μαθητών: 586

Αλβανοί δάσκαλοι: 9

Περιοχή Άγ. Σαράντα

Οκτάχρονα σχολεία, τάξεις I - VIII: 16

Δημοτικά σχολεία, τάξεις I - IV : 7

Μεικτά σχολεία: 4

Ειδικές τάξεις: 13

Σύνολο τάξεων: 56

Μειονοτικοί δάσκαλοι: 88

Σύνολο μαθητών: 609

Αλβανοί δάσκαλοι: 9

Περιοχή Δέλβινου

Οκτάχρονα σχολεία, τάξεις I - VIII: 7

Δημοτικά σχολεία, τάξεις I - V: 9

Μεικτά σχολεία: 4

Ειδικές τάξεις: 6

Σύνολο τάξεων: 41

Μειονοτικοί δάσκαλοι: 51

Σύνολο μαθητών: 355

Αλβανοί δάσκαλοι: 12

Περιοχή Πρεμετής

Οκτάχρονα σχολεία, τάξεις I - VIII: -

Δημοτικά σχολεία, τάξεις I - IV: 2

Μεικτά σχολεία: -

Ειδικές τάξεις: -

Σύνολο τάξεων: 2

Μειονοτικοί δάσκαλοι: 2

Σύνολο μαθητών: 14

Αλβανοί δάσκαλοι: -

Σύνολο τάξεων: 161

Σύνολο μαθητών: 1564

Μειονοτικοί δάσκαλοι: 251

Αλβανοί δάσκαλοι: 30

Το 2001 στις περιοχές εντός των μειονοτικών ζωνών (99 χωριά είναι αναγνωρισμένα ως μειονοτικά) λειτουργούν συνολικά 10 τετρατάξια ελληνικά σχολεία, 35 οκτατάξια, 4 λύκεια και 17 νηπιαγωγεία, κατανεμημένα γεωγραφικά ως εξής: στο νομό Αργυροκάστρου 6 τετρατάξια δημοτικά σχολεία, 11 οκτατάξια και 2 λύκεια, η Παιδαγωγική Ακαδημία και το Εκκλησιαστικό λύκειο. Στο νομό Αγίων Σαράντα λειτουργούν 3 τετρατάξια, 14 οκτατάξια και 2 λύκεια. Στο νομό Δέλβινου λειτουργεί 1 τετρατάξιο και 10 οκτατάξια σχολεία.

Σχετικά με τον αριθμό των εκπαιδευτικών, το αλβανικό Υπουργείο Εξωτερικών δίνει για το σχολ. έτος 1999-2000 τα εξής στοιχεία: 31 νηπιαγωγοί, 251 δάσκαλοι και 256 καθηγητές. Η Παιδαγωγική Σχολή Αργυροκάστρου συγκεντρώνει: 81 σπουδαστές, 8 μειονοτ. δασκάλους, 2 Αλβανούς δασκάλους. (Πηγή: Υπουργείο Παιδείας Αλβανίας, ακαδ. έτος 1999-2000)

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αλβανίας

Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας με πρωτοβουλία του Αρχιεπισκόπου Αναστασίου δραστηριοποιήθηκε δυναμικά στον εκπαιδευτικό τομέα. Στη δεκαετία του 1990 ιδρύθηκαν τα εξής εκπαιδευτικά ιδρύματα: στο Αργυρόκαστρο το Εκκλησιαστικό Λύκειο (τάξεις 9-12), με 120 χριστιανούς μαθητές (Αλβανούς και Έλληνες), στα Τίρανα το Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης για 200 σπουδαστές (διετούς φοίτησης), στο Βουλιαράτι (Δρόπολη) το

Οικοτροφείο Θηλέων για τις σχολικές τάξεις 9-12, με 18 μαθήτριες από τα κοντινά μειονοτικά χωριά. Από το 1995 συντηρεί και ένα ευρύ δίκτυο νηπιαγωγείων στις εξής πόλεις: Τίρανα, Δυρράχιο, Καβάγιε, Λούσνιε, Αυλώνα, Αργυρόκαστρο (3), Αγ. Σαράντα, Πόγραδετς, Κορυτσά, Ελμπασάν. Προγραμματίζεται επίσης να ανοίξουν νέα νηπιαγωγεία στη Σκόδρα, το Φίερι και το Μπεράτι. Στα παραπάνω νηπιαγωγεία φοιτούν συνολικά 700 νήπια και απασχολούνται 50 νηπιαγωγοί και βοηθοί. Στα νηπιαγωγεία των ελληνόφωνων περιοχών χρησιμοποιείται η ελληνική γλώσσα παράλληλα με την αλβανική. Σε όλα τα νηπιαγωγεία γίνονται μαθήματα αγγλικών. Τα νηπιαγωγεία χρηματοδοτούνται από κονδύλια του Παγκόσμιου Συμβουλίου Εκκλησιών και συντηρούνται με έξοδα της Αρχιεπισκοπής. Τα βιβλία που χρησιμοποιούνται για τα νήπια και τους εκπαιδευτικούς -εκδόσεις της Αρχιεπισκοπής- είναι γραμμένα στην αλβανική γλώσσα ή είναι δίγλωσσα για τα νηπιαγωγεία των ελληνόφωνων περιοχών.

Ο μαθητικός πληθυσμός

Ο μαθητικός πληθυσμός της ελληνικής μειονότητας είναι δύσκολο να υπολογιστεί σήμερα επακριβώς καθώς η φοίτηση των μαθητών χαρακτηρίζεται από ένα ιδιότυπο καθεστώς: υπάρχουν μαθητές που φοιτούν είτε στα κοινά αλβανικά σχολεία εκτός των μειονοτικών ζωνών, είτε στα ελληνόφωνα δημόσια σχολεία εντός των μειονοτικών ζωνών, είτε σε σχολεία με τάξεις όπου συνυπάρχει το ελληνόφωνο και το αλβανόφωνο πρόγραμμα μαθημάτων (εντός των μειονοτικών ζωνών) αλλά και σε ιδιωτικά σχολεία (της Εκκλησίας).

Σύμφωνα με στοιχεία της τελευταίας έρευνας για την ελληνική μειονότητα της Αλβανίας, το αλβανικό Υπουργείο Εξωτερικών υπολογίζει για το σχολ. έτος 1999-2000 τους μαθητές/τριες της ελληνικής μειονότητας σε 1.564. Αντίστοιχα, οι ελληνικές πηγές τους υπολογίζουν σε 1.770, με την εξής γεωγραφική κατανομή: στο νομό Αργυροκάστρου 586 μαθητές, στο νομό Αγίων Σαράντα 609 μαθητές, στο νομό Δέλβινου 355 μαθητές, στην περιοχή Πρεμετής 14 μαθητές.

Στο συνολικό αριθμό των μαθητών πρέπει να συνυπολογιστούν και 413 νήπια που φοιτούν από το 1999 στα 26 νηπιαγωγεία, με 31 νηπιαγωγούς. Ο αριθμός των νηπίων κατά περιοχές παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Σχολικό συγκρότημα
Δερβιτσάνης (2000)

Η Α' τάξη ελληνικού σχολείου στο
Αργυρόκαστρο (1996)

Η ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (1913-2003)

Νηπιαγωγεία	Αργυρόκαστρο	Δέλβινο	Αγ. Σαράντα	ΣΥΝΟΛΟ νηπίων
1999-2000	213	81	114	408
1999-2000	172	77	54	303
2001-2002	117	65	99	281
2002-2003	90	49	92	231

Πηγή: Τσιτσελίκης, Κων., Χριστόπουλος Δημ.(επιμ.), Η Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας, ΚΕΜΟ, Εκδόσεις Κριτική 2003, σ. 187.

Μαθητές / τριες και δάσκαλοι ελληνικού σχολείου Φράστανης

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιοχή	Αριθμός Λυκείων	Αριθμός μαθητών	Αριθμός Μειο- νοτ. δασκάλων	Αριθμός Αλβανών δασκάλων
Αργυροκάστρου	2	81	110	9
Άγ. Σαράντα	2	95	88	9
Δέλβινου	-	-	51	12
Πρεμετής	1	182	2	-
Σύνολο	5	358	251	30

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας Αλβανίας, Έκθεση ακαδ. έτους 1999-2000

Μαθητές ελληνικού σχολείου στην παρέλαση της 25ης Μαρτίου

Οι εκπαιδευτικοί της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης

Σύμφωνα με ελληνικές πηγές, η αριθμητική δύναμη των εκπαιδευτικών που εργάζονται στα σχολεία της ελληνικής μειονότητας, της Παιδαγωγικής Ακαδημίας και του Εκκλησιαστικού Λυκείου έχει ως εξής:

Δάσκαλοι / Καθηγητές	Αργυρόκαστρο	Δέλβινο	Αγ. Σαράντα	ΣΥΝΟΛΟ δασκάλων
1999-2000	153	58	85	296
2000-2001	164	90	85	338
2001-2002	120	42 (+16)	75	237 (+16)
2002-2003	114	35 (+21)*	67	216 (+21)

Πηγή: Τσιτσελίκης, Κων., Χριστόπουλος Δημ. (επιμ.), Η Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας, ΚΕΜΟ, Εκδόσεις Κριτική 2003, σ 187, 188.

* Οι 21 εκπαιδευτικοί διδάσκουν σε μεικτές τάξεις

Δασκάλες χορεύουν σε σχολική γιορτή

Τα Φροντιστήρια

Από το 1993 το ελληνικό στοιχείο κατέβαλε προσπάθειες για την ίδρυση φροντιστηρίων ελληνικής γλώσσας. Το 1993 λειτούργησαν 32 φροντιστήρια με 860 μαθητές και 37 δασκάλους. Η λειτουργία τους τελικά υποβαθμίστηκε λόγω της μαζικής μετακίνησης των μαθητών σε σχολεία της Ελλάδας: 20.000 μαθητές από τη νότια Αλβανία φοιτούσαν το 1995 σε σχολεία του ελληνικού κράτους.

Σήμερα λειτουργούν 22 φροντιστήρια ελληνικής γλώσσας στην περιοχή της Κορυτσάς (12 φροντιστήρια στην Κορυτσά και τα υπόλοιπα στο Πόγραδετς, Λεσκοβίκι, Κιαφζέζι, Ζβιρίνα, Μιλίστι, Μπομποστίτσα, Εκκλησία, Ντισιόνιτσα), με πρωτοβουλία του Πολιτιστικού Συλλόγου «Αδελφότητα» και την επιχορήγηση Ελλήνων επιχειρηματιών. Το νομικό καθεστώς των φροντιστηρίων σχεδιάζεται να ενταχθεί στις προδιαγραφές του αλβανικού νόμου 23/30.9.1998 «Περί σωματείων». Οι δάσκαλοι των φροντιστηρίων υποστηρίζονται οικονομικά από το ελληνικό κράτος.

Μαθητές και δάσκαλοι του ελληνικού σχολείου Φράστανης (2000)

Το Αρσάκειο

Από το 1999 λειτουργεί ένα ιδιωτικό ελληνόγλωσσο σχολείο στα Τίρανα, το Αρσάκειο, που ιδρύθηκε με πρωτοβουλία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας Αθηνών. Απευθύνεται σε παιδιά εύπορων οικογενειών, όπως δείχνουν τα υψηλά δίδακτρα. Το σχολείο αυτό δέχεται γενικά χριστιανούς μαθητές. Ελάχιστοι μαθητές του Αρσακείου ανήκουν στην ελληνική μειονότητα.

Η ταλαντούχα δασκάλα Ζώγια Πατσάνη με την σχολική χορωδία, Πολύτσιανη (2000)

Η αποδυνάμωση του μαθητικού πληθυσμού

Η συρρίκνωση του μαθητικού πληθυσμού των ελληνόγλωσσων σχολείων της Αλβανίας συντελείται με ταχύ ρυθμό στη δεκαετία του 1990. Αυτό οφείλεται σε πολιτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Με κίνητρο την οικονομική αποκατάσταση στην Ελλάδα, πολλές οικογένειες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την Αλβανία με αποτέλεσμα πολλά σχολεία των μειονοτικών χωριών να κλείσουν (στα χωριά Δούβιανη, Βλαχογοραντζής, Κρυονερίου, Σχωριάδων, Χλωμού, Ανω Λοβίνας, Σελλιού, Κρα, Άνω Επισκοπής, Βραϊλατίου, Κακοδικίου, Φιτόρε, Κρόγγων, Κώσταρι). Τα ελληνόγλωσσα σχολεία στις πόλεις Άγιοι Σαράντα και Δέλβινο λειτουργούν ως ξεχωριστές τάξεις ενταγμένες στα αλβανικά σχολεία.

Η ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (1913-2003)

Η αριθμητική αποδυνάμωση των μαθητών της ελληνικής μειονότητας κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1992-2002 απεικονίζεται αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα (δεν συνυπολογίζονται τα νηπιαγωγεία):

Σχολ. έτος	Αργυρόκαστρο	Δέλβινο	Αγ. Σαράντα	ΣΥΝΟΛΟ μαθητών
1991-1992	2.137	2.108	2.189	6.437
1999-2000	1.139	276	730	2.145
2000-2001	1.074	362	592	2.028
2001-2002	953	228	563	1.744
2002-2003	806	212	479	1.497

Πηγή: Τσιτσελίκης,Κων., Χριστόπουλος Δημ.(επιμ.), Η Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας, ΚΕΜΟ, Εκδόσεις Κριτική 2003, σ. 186. Πρβλ. Έκθεση: Η Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας, Αθήνα/- Θεσσαλονίκη 2001, σ.48.

Με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία που παραχωρήθηκαν από φορείς της ελληνικής μειονότητας, η αριθμητική δύναμη των μαθητών της ελληνικής μειονότητας σήμερα κατανέμεται γεωγραφικά ως εξής:

ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΥ

Υποχρεωτική οχτάχρονη εκπαίδευση	Αριθμός μαθητών
Δερβιτσάνη	67
Γοραντζή	32
Σωφράτικα	34
Τεριαχάτι	10 (είναι 4-χρονο σχολείο)
Φραστανή	30
Γράψη	4 (είναι 4-χρονο σχολείο)
Επισκοπή	6
Γεωργουτσάτι	25
Βουλιαράτι	18
Βόδριστα	10 (είναι 4-χρονο σχολείο)
Βρυσερά	26
Πολύτσανη	5
Τσάτισα	4
Αργυρόκαστρο	130

Λύκεια	Αριθμός μαθητών
Δερβιτσάνη	90
Βουλιαράτι	80
Παιδαγωγική Ακαδημία	73
Εκκλησιαστικό λύκειο	72

ΝΟΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΣΑΡΑΝΤΑ

Υποχρεωτική οχτάχρονη εκπαίδευση

Άγιοι Σαράντα

Λιβαδειά

Ντερμίσι

Δίβρη

Αλύκο

Πλάκα

Τσούκα

Αριθμός μαθητών

189

61

9 (είναι 4-χρονο σχολείο)

21

14

4

22

Λύκειο

Λιβαδειά

Αριθμός μαθητών

55

ΝΟΜΟΣ ΔΕΛΒΙΝΟΥ

Υποχρεωτική οχτάχρονη εκπαίδευση

Δέλβινο

Μπίστριτσα

Μεσοπόταμος

Κρασιά

Φοινίκι

Καραχάτζι

Λυβενά

Βρυώνι

Ελευθεροχώρι

Αριθμός μαθητών

35

10

54

4 (είναι 4-χρονο σχολείο)

16

6 (είναι 4-χρονο σχολείο)

6 (είναι 4-χρονο σχολείο)

4

5

Σημ. Σε αρκετά από αυτά τα σχολεία φοιτούν και Αλβανοί μαθητές.

Μαθητές από την Αλβανία σε σχολεία της Ελλάδας (1996-1999)

Μετά το 1996 - 1997 σημειώνεται ραγδαία αύξηση των μαθητών από την Αλβανία στα σχολεία της Ελλάδας. Οι περισσότερες οικογένειες Ελληνοαλβανών είναι εγκατεστημένες στην Αττική σε ποσοστό 50% επί του συνόλου, αλλά και στην Κεντρική Μακεδονία, τη Δυτική Ελλάδα, την Ήπειρο, την Πελοπόννησο, τα Ιόνια νησιά και τη Θεσσαλία. Σχετικά με τον αριθμό των μαθητών - ελληνικής καταγωγής- από την Αλβανία που φοιτούν στα σχολεία της Ελλάδας η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία έχει καταγράψει τα εξής στοιχεία:

- Το 1996/97 υπολογίζονται σε 15.531 οι μαθητές/τριες: στα Δημοτικά σχολεία 11.639, στα Γυμνάσια 2.966, στα Λύκεια 451, στα ΤΕΛ - ΤΕΕ 475.
- Το 1997/98 ο αριθμός ανέρχεται σε 18.555 μαθητές/τριες: στα Δημοτικά 13.208, στα Γυμνάσια 3.895, στα Λύκεια 729, στα ΤΕΛ - ΤΕΕ 723 μαθητές.
- Το 1999/2000 φοιτούν συνολικά 15.684 μαθητές/τριες: 8.688 στα Δημοτικά σχολεία, 5.184 στα Γυμνάσια, 772 στα Λύκεια και 1.040 στα ΤΕΛ-ΤΕΕ.

Η πλειοψηφία των φοιτητών από την Αλβανία σπουδάζει στην Ελλάδα με υποτροφίες που χορηγεί το ελληνικό κράτος (150.000 δρχ. ανά μήνα). Από αυτούς λίγοι επιστρέφουν μετά το τέλος των σπουδών τους στην Αλβανία.

Η ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (1913-2003)

Στα σχολεία της Ελλάδας φοιτούν βέβαια και μαθητές αλβανικής καταγωγής, οι οποίοι μετανάστευσαν με τους γονείς τους μετά το 1991 στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Ινστιτούτου Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΙΠΟΔΕ) κατά το σχολικό έτος 2002/03 φοιτούσαν σε σχολεία της Ελλάδας (Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια) 69.947 μαθητές αλβανικής καταγωγής.

Πηγή: Τσιτσελίκης, Κων., Χριστόπουλος Δημ.(επιμ.), Η Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας, ΚΕΜΟ, Εκδόσεις Κριτική 2003

